

HYVI
NVOINTI
ALUEYH
TIHYVILÖV
ÄL FÄ
RDSOMR
ÄDESBOL
AGET

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän lailla säädetyt virkavastuut tarkastelussa

Hyvil ja hyvinvointialueet esittävät muutoksia virkavastuusiin, Koonnut Aila Puustinen-Korhonen, Hyvil

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän lailla säädettyt tehtävät nykyisellään

Päättää, arvioi, valmistelee, kuljettaa, keskustelee ja paljon muuta

Lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle säädetty päätösvalta, jota ei voi hallintosäännöllä tai tehtävänjaolla siirtää toiselle viranhaltijalle

- 1. päättää** lapsen sijoittamisesta vankilan perheosastolle (13 a §)
- 2. päättää** lapselle sijaishuoltoon lähetetyn viestin tai osan siitä, lähetyksen tai osan siitä toimittamatta jättämisestä (67 § 4 mom.)
- 3. päättää** sijaishuollossa olevan lapsen liikkumisvapauden rajoittamisesta seitsemään vuorokautta pidemmältä ajalta (69 § 2 mom.)
- 4. päättää** lapsen sijoituspaikkaan palauttamisesta ja siihen liittyvästä kuljettamisesta ja sen turvallisesta järjestämistavasta (69 a § 2 mom.)
- 5. päättää** erityisen huolenpidon lopettamisesta (72 § 2 mom.)

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän arviointi-, valmistelu-, selvitys- ja asiakassuunnitelmatehtävät

6. arvioi lapsen terveyden ja kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalihuollon palvelut ja lasten päivähoidon palvelut (36 § 3 mom.)

7. valmistelee lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevaa päätöstä tai hakemusta hallinto-oikeudelle (41 § 1-2 mom.)

8. valmistelee sijaishuoltopaikan muuttamista koskevan asian (43 § 3 mom.)

9. valmistelee huostaanoton lopettamista koskevan asian (47 § 2 mom.)

10. valmistelee yhteydenpidon rajoittamista koskevan päätöksen (63 § 2 mom.)

11. valmistelee yhteydenpidon rajoittamista koskevan jatkopäätöksen (63 § 2 mom.)

12. valmistelee päätöksen erityisen huolenpidon aloittamisesta ja jatkamisesta (72 § 2 mom.)

13. arvioi lapsen kokonaistilannetta, jos lapseen kohdistuu useita, peräkkäisiä, yhtäaikaisia tai pitkäaikaisia rajoituksia (74 a § 3 mom.)

14. arvioi huostassapidon jatkamisen edellytykset asiakassuunnitelman tarkistamisen yhteydessä ja lapsen lapsen tai huoltajan hakiessa huostaanoton lopettamista tai kun se muutoin on tarpeellista (47 § 1 mom.)

15. selvittää sijaishuollossa olevalle lapselle hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisella tavalla, miksi hänet on otettu huostaan sekä selostaa niitä toimia, joihin hänen asiassaan on ryhdytty tai joihin aiotaan ryhtyä (53 § 1 mom.)

16. täydentää yhdessä sijaishuoltopaikan kanssa lapsen asiakassuunnitelmaa erillisellä hoito- ja kasvatussuunnitelmalla (30 § 1 mom.)

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valvonta-, ohjaus-, tapaamis-, keskustelu-, yhteistyö- ja kuljetustehtävät

17. valvoo lapsen edun toteutumista ja avustaa virkansa puolesta lasta ja nuorta puhevallan käytössä sekä tarvittaessa ohjaa lasta ja nuorta puhevallan käytössä (24 § 1 mom.)

18. tarvittaessa **ohjaa** lasta ja nuorta oikeusavun piiriin tai huolehtii siitä, että lapselle haetaan tarvittaessa edunvalvoja (24 § 2 mom.)

19. tapaa lasta asiakassuunnitelmassa tarkemmin kirjattavalla tavalla riittävän usein henkilökohtaisesti (29 § 1 mom.)

20. on yhteistyössä sijaishuoltoon sijoitetun lapsen ja hänen vanhempansa ja huoltajansa sekä sijaishuoltopaikan edustajan kanssa lapsen huollon jatkuvuuden turvaamiseksi (52 §)

21. tapaa henkilökohtaisesti sijaishuollossa olevaa lasta asiakassuunnitelmaan tarkemmin kirjattavalla tavalla ja keskustelee häntä itseään ja sijaishuollon toteuttamista koskevista asioista (53 § 2 mom.)

22. keskustelee lapsen ja lapsen huoltajien kanssa lapseen kohdistetuista rajoituksista ja niiden perusteista. (74 a § 3 mom.)

23. tekee yhteistyötä lapsen varhaiskasvatuksen, perusopetuksen tai muun lapsen opetuksen järjestäjän kanssa lapsen kodin ulkopuolisen sijoituksen valmistelun aikana sekä sijoituksen aikana (52 a § 2 mom.)

24. toteuttaa lapsen kuljettamisen (69 a § 3 mom.)

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tiedon vastaanottamistehtävät

25. **ottaa vastaan** tiedoksi hoito- ja kasvatussuunnitelman (30 a § 2 mom.)

26. **ottaa vastaan** lapsen sijoituspaikan kirjaukset lapselle annetuista käyttövaroista vuosittain (55 § 4 mom.)

27. **ottaa vastaan** sijoituspaikasta lähetetyn ja sijoituspaikassa laaditun hyvää kohtelua koskevan suunnitelman (61 b § 3 mom.)

28. **ottaa vastaan lähetyksen**, joka on päätetty jättää sijoitetulle lapselle antamatta (67 § 4 mom.)

29. **ottaa vastaan sijoituspaikan kirjallisen selvityksen** lapsen kiinnipidosta sijaishuollossa, jos laitoksen johtaja on turvautunut kiinnipitämiseen (68 § 2 mom.)

30. **ottaa vastaan ilmoituksen**, jos sijoituspaikka on kiireellisessä tilanteessa päättänyt lapsen palauttamiseen liittyvistä asioista (69 a § 2 mom.)

31. **ottaa vastaan ilmoituksen** lapsen eristämisestä ja eristämisen jatkamisesta sijoituspaikassa (70 § 5 mom.)

32. **ottaa vastaan** sijaishuollossa olevien lasten rajoitustoimenpiteitä koskevat kirjaamiset kuukausittain (74 § 3 mom.)

33. **ottaa vastaan tiedot** lapseen kohdistuneista rajoitustoimenpiteistä ja selvityksen rajoitusten lapsikohtaisista arvioinneista (74 a § 2 mom.)

HUOM: Näistä säätäminen ei liene enää tarpeen, koska 1.3.2026 myös yksityisen palveluntuottajan liityttävä viimeistään Kanta-palveluihin. Lastensuojelu löytää tarvitsemansa tiedot sijaishuollossa olevasta lapsesta sieltä asiakaskohtaisesti. Hyvinvointialueen omavalvonta voi hoitaa osan näistä lapsikohtaista valvontaa koskevista asioista.

Tehtävien tarkasta säätämisestä on seurannut vakavia oikeudellisia ongelmia. Työ on kuormittavaa, virkavastuut painavat ja lastensuojelun valta keskittyy liiaksi yksittäisille viranhaltioille

Säätelyn yksityiskohtaisuus nykymuodossaan on johtanut tahattomaan lainvastaiseen päätöksentekoon ja päätösten kumoamiseen hallinto-oikeudessa

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ollessa estynyt, tulisi esimiehen nimetä hänen sijalleen joka kerta toinen lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Hallinnollisesti erittäin raskas prosessi.

- Tarkka henkilötasoinen päätösvallasta/toimivallasta säätäminen tarkoittaa käytännössä sitä, että **lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän oletetaan olevan päätöksenteko-/tehtävävalmiudessa vuoden jokaisena päivänä, jotta lakiin perustuva päätöksenteko ja muut säädetyt tehtävät hoituvat lainmukaisesti.** Koska näin ei voi olla, on käytännössä tahattomasti ajauduttu siihen, että esimerkiksi lainvastaisi päätöksiä on tehty tai muutoin menetelty lainvastaisesti katsottavalla tavalla.
- HaO on antanut hyvinvointialueelle ohjausta kumottuaan liikkumisvapauden rajoitusta koskeneen päätöksen sillä perusteella, että päättäjä ei ollut lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä: **Mikäli lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä olisi jostain syystä estynyt tekemään päätöstä lasta koskien pitäisi lapselle tällöin nimetä väliaikaisesti toinen lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä hoitamaan asiaa. Ja jos näin on tehty, niin siitä pitää sitten päätökseen tehdä maininnat. Eli johtava ei voi ottaa näissä tilanteissa asiaa ratkaistavakseen, vaan se lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä pitäisi sitten vaihtaa väliaikaisesti esim. jos on sairausloma tai vuosiloma tai vastaava syy kyseessä.**

“Väärä” päättävä viranhaltija aiheutti päätösten kumoamisen HAO:ssa.

- **Esimerkki 1:** Hämeenlinnan HAO on 4/2024 ratkaissut asian, jossa lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä oli jo ennättänyt jäädä joululomalle ja päätösvaltaa oli käyttänyt muu viranhaltija:
- “ Valituksenalaisissa liikkumisvapauden rajoittamista koskevissa päätöksissä päätöksentekijöinä ovat olleet johtavat sosiaalityöntekijät lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asiat. Toimivalta tehdä päätös seitsemää vuorokautta pidemmästä, yhteensä enintään 30 vuorokautta kestävästä liikkumisvapauden rajoittamisesta on lastensuojelulain 69 §:n 2 momentin mukaan lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä. **Koska liikkumisvapauden rajoittamista koskevat päätökset tehneillä johtavilla sosiaalityöntekijöillä ei ole ollut toimivaltaa päättää liikkumisvapauden rajoittamisesta, on heidän tekemänsä päätökset kumottava.**”
- **Esimerkki 2:** Vaasan HAO lokakuussa 2023: Johtava sosiaalityöntekijä on päättänyt, että NN.NN liikkumisvapauden rajoittaminen alkaa 6.4.2023 klo 15 ja päättyy 5.5. klo 15. Rajoittamisen aikana yksikön ohjaajat mahdollistavat NN liikkumisen yksikön ulkopuolella sovitusti etukäteen suunnitellulla tavalla esimerkiksi ulkoilun, harrastamisen, terveydenhuollon käyntien ja asioinnin osalta. Vanhemmat voivat vieraila ja käydä NN kanssa etukäteen sovituilla asioilla.
- Hallinto-oikeus kumosi em. johtavan sosiaalityöntekijän päätöksen. Perustelut: Lastensuojelulain 69 §:n 2 momentin mukaan laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi päättää yhteensä enintään seitsemän vuorokautta kestävästä liikkumisvapauden rajoittamisesta. Jos rajoittamista on tarpeen jatkaa tai jos rajoitus alun perin määrätään seitsemää vuorokautta pidemmäksi ajaksi, **rajoittamisesta tekee päätöksen 13 b §:ssä tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Valituksenalaisen päätöksen liikkumisvapauden rajoittamisesta on tehnyt johtava sosiaalityöntekijä, joka ei ole ollut NN.NN:n asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Siten johtava sosiaalityöntekijä ei ole ollut lastensuojelulain 69 §:n 2 momentin nojalla toimivaltainen tekemään päätöstä. Näin ollen johtavan sosiaalityöntekijän päätös on kumottava. Asian näin päättyessä enempi lausuminen asiassa raukeaa.**

Valvontaviranomainen (Etelä-Suomi) puuttui sosiaalityöntekijöiden keskinäiseen työnjakoon

- "Koskien päiväkodissa pidettyä neuvottelua aluehallintovirasto toteaa käsitelleensä asiaa... Aluehallintovirasto on kiinnittänyt sosiaalityöntekijä N.N. ja sosiaalityöntekijä N.N. huomiota siihen, ettei lastensuojeluviranomainen voi delegoida toiselle viranomaiselle tai muulle yhteistyötaholle velvollisuuttaan kutsua asianosaisen lastensuojeluasiaa koskevaan neuvotteluun."
 - Kysymys oli siitä, että oli katsottu, että nimenomaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän olisi kuulunut kutsua neuvotteluun kaikki osallistujat. Kun osan kutsui toinen työntekijä, todettiin menetellyn virheellisesti.

Työ on kuormittavaa. Lastensuojelun käyttämä julkinen valta on keskittynyt liiaksi yksittäisille sosiaalityöntekijöille. Asiakkaiden yhdenvertaista kohtelua ei pystytä turvaamaan.

- Lastensuojelulaissa on siis **33 suoraan lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle säädettyä valmistelu-, päätös- tiedon vastaanottamis- ja kirjaus-, valvonta- ja keskustelutehtävää tai muuta virkatehtävää (diat 3-6)**. Tämä lisää työn kuormittavuutta merkittävästi. Kuormitusta olisi pystyttävä vähentämään, jotta työssä jaksamista ja alalle hakeutumista voitaisiin parantaa.
- Kun virkavastuita on säädetty yksittäiselle työntekijälle lailla merkittävästi, tarkoittaa tämä myös sitä, että merkittävä määrä **lastensuojelun käyttämää julkista valtaa** on yksittäisillä viranhaltijoilla suoraan lailla annettuna ja sitä, että hyvinvointialueilla ei ole riittävää mahdollisuutta ohjata työtä ja palveluiden käyttöä kriteerein ym.
 - Nykyinen lainsäädäntö antaa sosiaalityöntekijälle niin suuren vallan, että hyvinvointialue (työnantaja) ei pysty enää tehokkaasti työtä ohjaamaan. Asiakkaat ovat eriarvoisessa asemassa riippuen yksittäisen viranhaltijan toimintatavoista ja osaamisesta. Hyvinvointialueen tulisi voida turvata asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu. Nyt yksittäinen työntekijä voi omaan mielipiteeseen/näkemykseen perustuen tehdä isoja ratkaisuja yksin.
 - Lastensuojelussa työskentelee sosiaalityöntekijöiden lisäksi muita sosiaalihuollon ammattilaisia ja työskentely tapahtuu systeemisissä tiimeissä, jossa vastuuta ja tosiasiallista kohtaava ja muutokseen tähtäävää työtä voidaan jakaa myös päätösten tekemisen tasolla.

Tarkasta henkilötasoisesta tehtävien sääntelystä tulisi luopua

- Lastensuojelulaissa tulisi jättää tarkkaan säätämättä eri pykälissä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä. Tämä ei tarkoita, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä ei olisi mitään tehtäviä eivätkä he voisi päättää mistään.
- On tarpeen säätää siitä, missä tehtävissä työstä **vastaa** sosiaalityöntekijä ja **missä päätöksenteossa** toimivallan on oltava sosiaalityöntekijällä
 - Kiireellistä sijoitusta koskevan päätöksenteko on tarpeen säilyttää ennallaan sosiaalityöntekijällä.
 - Rajoitustoimivaltaa koskevassa päätöksenteossa ja niiden valmistelussa on huomioitava havaitut ongelmat päätösten lainmukaisuudessa (HaO:n päätökset).
 - Perusoikeuksia rajoittava päätöksenteko tulee olla sosiaalityöntekijällä tai johtavalla viranhaltijalla.
 - Hyvinvointialue vastaa siitä, että jokaisella lapsella on käytössään lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän palvelut, tämä tarkoittaa, että jokaiselle lapselle nimetään lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, kuten tähänkin asti.
 - Tämä mahdollistaisi myös sosiaaliohjauksen ja sosiaalityön työnjaon kehittämisen ja moniammatillisen valmistelu- ja arviointityön kehittämisen. Lastensuojelussa kohdataan usein tilanteita, että yhden viranhaltijan arviointiosaaminen ei riitä lapsen ja perheen tilanteen selvittämiseen ja jatkotoimien arviointiin (esimerkiksi nepsy-lasten palvelutarpeet ja tuki).

Millainen lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävänkuvan pitäisi olla?

Tärkein tehtävä on tuntea lapsi ja lapsen tilanne.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän keskeisimmät tehtävät lastensuojelussa

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän keskeisimmät vastuut pitäisi olla jatkossa määritelty lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevassa pykälässä 13 b §:ssä.

Hyvinvointialue vastaisi nykyistä selkeämmin lastensuojelun toteuttamisesta ja järjestäisi ja organisoisi työn tiimeihin tai muulla parhaaksi katsomallaan tavalla. Tehtäviä tulisi säätää hyvinvointialueelle yksittäisten viranhaltijoiden sijaan. **Sosiaalityöntekijän tehtävä tulisi olla ensisijaisesti suhdeperusteinen työ, lapsen kohtaamiset, lapsen tunteminen, lapsen edun toteutumisesta huolehtiminen, lapsen mielipiteen selvittäminen ja kuuleminen.**

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijän/sosiaalityöntekijän tulisi jatkossa:

- **Vastata lapsen osallisuudesta** tapaamalla lasta, perehtymällä riittävästi ja tarvittavassa laajuudessa lapsen elämäntilanteeseen, lapsen omiin kokemuksiin, ajatuksiin ja tunteisiin siitä sekä antamalla lapselle hänen ikänsä ja kehitystasonsa huomioiden tietoa asiakkuudesta sekä omasta ja perheen tilanteesta.(LSL 5 §, LSL 20 § ja LSL 29 §)
- **Tavata lasta henkilökohtaisesti** (LSL 29 §). Nykyistä säätelyä tulee muuttaa siten, että lastensuojelun sosiaalityöntekijän on tavattava henkilökohtaisesti lapsi riittävän usein lapsen yksikölliseen tilanteeseen perustuen. Nyt laki antaa mahdollisuuden siirtää tehtävä muulle lastensuojelun työntekijälle ja mahdollistaa tilanteen, että sosiaalityöntekijä ei lainkaan tapaisi lasta.
- **Vastata lapsen asiakassuunnitelman laatimisesta** LSL (30 §).

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tärkeimmät tehtävät lastensuojelussa

- **Tukea ja auttaa lasta sekä hänen läheisiään** lapsen kasvatustehtävässä ja ongelmatilanteiden selvittelyssä sosiaalityöllä.
- **Vastata** lapseen sijaishuollossa kohdistettujen **rajoitusten valvonnasta**
- **Vastata lapsen kasvuolojen seurannasta ja arvioinnista ml.** huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden mahdollisuudet huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta (LSL 26 § ja 27 §)
- **Vastata lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevien asioiden valmistelusta** (LSL 41 § 1 mom. ja LSL 43 § 2-3 mom.)
- **Osallistua huostassapidon jatkamisen ja perheen jälleenyhdistämisen edellytysten arviointiin** ja vastata huostassapidon lopettamista koskeva päätöksen valmistelusta (LSL 4 § 3 mom., LSL 30 § 4 mom. ja LSL 47 §)
- Tehtävästä vastaaminen (ei yksin tekeminen) on linjassa ammattihenkilölain 9 §:n kanssa:
"Sosiaalityöntekijän erityiset velvollisuudet : Edellä 7 §:ssä tarkoitettu sosiaalityöntekijä **vastaa sosiaalityön ammatillisesta johtamisesta sekä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen sosiaalisen tuen ja palvelujen tarpeeseen vastaavasta sosiaalityön asiakas- ja asiantuntijatyöstä sekä sen vaikutusten seurannasta ja arvioinnista.**"

H Y V I
N V O I N T I
A L U E Y H
T I Ö V
Ä L **HYVIL** F Ä
R D S O M R
Å D E S B O L
A G E T